

Azərbaycan Respublikası adından

QƏRAR

Bakı şəhəri

İş № 2-1(102)-1557/2021

02.11.2021

ALİ MƏHKƏMƏ

Azərbaycan Respublikası adından

**Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin
İnzibati Kollegiyasının**

**İddiaçı Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi
Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Sosial Müdafiə X5 Şəxsin 5 saylı Regional Ərazi
Filialına qarşı iş üzrə**

Q Ə R A R İ

Açar sözlər: sağlamlıq imkanları məhdud uşağı olan anaya yaşa görə əmək pensiyası təyin edilməsi, təhsil mddətinin sığorta stajına daxil edilməsi.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyası hakimlər Bədəlov Kəmaləddin Nurəddin oğlu (sədrlik edən və məruzəçi), Rəsulbəyova Nigar İmran qızı və Hüseynov İlqar Kamil oğlundan ibarət tərkibdə, Səfərova Mətanət İsa qızının katibliyi, cavabdehin vəkili Vəkil iştirakı ilə,

İddiaçı cavabdeh Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində Dövlət Sosial Müdafiə X5 Şəxsin 5 sayılı regional ərazi filialına qarşı “iş illərinin sosial sığorta stajına daxil edilməsi vəzifəsinin cavabdehin üzərinə qoyulması” tələbinə dair inzibati iş üzrə Gəncə Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 2-1(104)-49/2021 nömrəli, 03 may 2021-ci il tarixli qərarından cavabdeh tərəfindən verilmiş kassasiya şikayətinə əsasən işə Ali Məhkəmənin binasında açıq məhkəmə iclasında baxaraq aşağıdakı qərarı qəbul etdi.

İŞİN HALLARI

1. İddiaçı xx.xx.1960-cı il təvəllüdüdür.
2. İddiaçının təqdim etdiyi Tərtər rayon Dövlət Arxivi tərəfindən verilmiş 06.02.2018-ci il tarixli 77 nömrəli arxiv arayışına əsasən o, 1978-1980, 1988-1990 və 1996-cı illərdə “M.F.Axundov” adına kolxozda işləmiş, 04.04.1984-cü il tarixli, 028106 nömrəli diploma əsasən, X3 Texnikumunda “pambıq əyirici istehsalatı” ixtisası üzrə əyani şöbədə təhsil almışdır.
3. İddiaçı, X2 ilə 14.08.1992-ci il tarixdə nikaha daxil olduqdan sonra ona “Orucova” soyadı verilmişdir.
4. İddiaçı ərizə ilə cavabdehə müraciət edərək, işlədiyi və təhsil aldığı illər sosial sığorta stajına daxil edilməklə ona yaşa görə əmək pensiyasının təyin olunmasını xahiş etmiş, cavabdeh *****9 sayılı, 27 sentyabr 2019-cu il tarixli məktubla iddiaçıya pensiya təyin etməkdən imtina edərək bildirmişdir ki, onun 1978-1980, 1988-1990 və 1996-cı illərdə işləməsi və 01.09.1981-31.03.1984-cü illərdə təhsil alması əmək kitabçasında qeyd olunmadığından həmin müddət onun sosial sığorta stajına daxil edilə bilməz.

İŞ ÜZRƏ QƏBUL EDİLMİŞ MƏHKƏMƏ AKTLARI

a) birinci instansiya məhkəməsindəki icraat

5. İddiaçı cavabdehə qarşı iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edərək, 1978-1988, 1988-1990 və 1996-cı illərdə işlədiyi və 1981-1984-cü illərdə təhsil aldığı illərin sosial sığorta stajına daxil edilməsi vəzifəsinin cavabdehin üzərinə qoyulması barədə qərar qəbul olunmasını xahiş etmişdir.
6. İddiaçı ərizəsində göstərmişdir ki, o, 1978-1988, 1988-1990 və 1996-cı illərdə “M.F.Axundov” adına kolxozda işləmiş, həmçinin 1981-1984-cü illərdə X3 Texnikumunda “pambıq əyirici istehsalatı” ixtisası üzrə əyani şöbədə təhsil almışdır. Qeyd edilən dövrlərin sosial sığorta stajına daxil edilməsi üçün cavabdehə müraciət etsə də, cavabdeh əsassız olaraq ona imtina cavabı vermiş, bununla da onun sosial təminat hüququnu pozmuşdur.
7. Cavabdeh iddia tələbinə qarşı yazılı etiraz təqdim etmişdir. Etirazın əsasını cavabdehin iddiaçıya ünvanladığı imtina məktubunda göstərilənlər təşkil edir.
8. Gəncə İnzibati Məhkəməsinin 2-1(114)-198/2020 sayılı, 25 fevral 2020-ci il tarixli qərarı ilə (hakim: E.T.Axundov) iddia qismən təmin edilərək, Tərtər rayon Dövlət Arxivinin 06.02.2018-ci il tarixli, 77 nömrəli arxiv arayışında və “xxxx” ASC-nin 26.08.2019-cu il tarixli, 14 nömrəli arayışında İddiaçı əmək fəaliyyətini əks etdirən 1980, 1986-1988 və 1988-1990-cı illərə dair müddətlərin, yəni minimum əmək günü və adam günü normalarına uyğun olaraq 2 il 6 ay “M.F.Axundov” adına kolxozda və 2 il 4 ay Mirbəşir Pambıqtəmizləmə zavodunda, həmçinin 1981-1984-cü illərdə X3 Texnikumunda “pambıq əyiriciliyi istehsalatı” ixtisası üzrə əyani şöbədə təhsil aldığı müddətin, yəni 2 il 6 ay 30 gün, cəmi 07 il 06 ay 30 gün müddətin sosial sığorta stajına daxil edilməsi öhdəliyinin cavabdehin üzərinə qoyulması qərar alınmışdır.
9. Birinci instansiya məhkəməsi qeyd etmişdir ki, cavabdeh iddiaçının təhsil aldığı və arxiv arayışına əsasən işlədiyi müddətin ona əmək pensiyası hüququ verən sığorta stajına hesablanmasından imtina etməklə sonuncunun konstitusion hüququ olan sosial təminat hüququnu pozmuşdur.

10. Birinci instansiya məhkəməsinin qərarından cavabdeh apelyasiya şikayəti verərək, həmin qərarın ləğv edilməsini və iddia tələbinin rədd edilməsinə dair yeni qərar çıxarılmasını xahiş etmişdir.

b) apelyasiya instansiyası məhkəməsindəki icraat

11. İş apelyasiya instansiyası məhkəməsinin icraatında olarkən iddiaçı iddia tələbinin dəqiqləşdirilməsi barədə ərizə verərək, 1978-1980, 1988-1990 və 1996-cı illərdə işlədiyi və 1981-1984-cü illərdə təhsil aldığı müddətin sosial sığorta stajına daxil edilməklə ona yaşa görə əmək pensiyası təyin edilməsi vəzifəsinin cavabdehin üzərinə qoyulması barədə qərar qəbul olunmasını xahiş etmişdir.

12. Gəncə Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 2-1(104)-49/2021 nömrəli iş üzrə 03 may 2021-ci il tarixli qərardadı ilə (sədrlik edən: Ə.G.Abdullayev, hakimlər: R.Z.Mamedov və A.V.Bayramov) ərizə icraata qəbul edilmişdir.

13. Gəncə Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 2-1(104)-49/2021 nömrəli iş üzrə 03 may 2021-ci il tarixli qərarı ilə (sədrlik edən: Ə.G.Abdullayev, hakimlər: R.Z.Mamedov və A.V.Bayramov) apelyasiya şikayəti təmin edilməmiş, Gəncə İnzibati Məhkəməsinin 2-1(114)-198/2020 sayılı, 25 fevral 2020-ci il tarixli qərarı dəyişdirilmiş, iddiaçının Tərtər rayon Dövlət Arxivinin 06.02.2018-ci il tarixli, 77 nömrəli arxiv arayışına əsasən "M.F.Axundov" adına kolxozda 1980,1986-1988 illərdə işlədiyi 2 il 6 ay, "xxxx" ASC-nin 26.08.2019-cu il tarixli, 14 nömrəli arayışına əsasən Mirbəşir Pambıqtəmizləmə zavodunda 1988-1990 illərdə işlədiyi 2 il 4 ay, X3 Texnikumunda "pambıq əyiriciliyi istehsalatı" ixtisası üzrə əyani şöbədə 1981-1984-cü illərdə təhsil aldığı 2 il 7 ay, cəmi 07 il 05 ay müddət sosial sığorta stajına daxil edilməklə ona yaşa görə əmək pensiyası təyin olunması vəzifəsi cavabdehin üzərinə qoyulmuşdur.

14. Apelyasiya instansiyası məhkəməsi qeyd etmişdir ki, iddiaçının arxiv arayışlarında və təhsil almasına dair sənəddə göstərilən illər də daxil olmaqla toplanmış sosial sığorta stajı ona yaşa görə pensiya təyin olunması üçün yetərlidir. İnzibati orqan iddiaçuya pensiya təyin etməkdən imtina etməklə haqlı olmamışdır.

15. Cavabdeh kassasiya şikayəti verərək apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarının ləğv edilməsini və iddia tələbinin təmin edilməməsi barədə yeni qərar qəbul olunmasını xahiş etmişdir.

KASSASIYA ŞİKAYƏTİNİN VƏ ONA QARŞI ETİRAZIN DƏLİLLƏRİ, MƏHKƏMƏ İCRAATI İŞTİRAKÇILARININ İZAHATLARI

a) Kassasiya şikayətinin dəlilləri

16. Kassasiya şikayətində göstərilir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsi işi tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırmamış, qərar maddi və prosessual hüquq normalarının pozulması ilə qəbul edilmişdir. Belə ki, iddiaçının 01.02.1988-01.01.1990, 1978-1980, 1986-1988 və 1996-cı illərdə işlədiyi dövrlərə dair arxiv arayışı mövcud olsa da, həmin illər onun əmək kitabçasında öz əksini tapmadığından bu müddətin onun əmək stajına daxil edilməsi qanunvericiliyin tələblərinə ziddir.

17. Şikayətdə həmçinin qeyd edilir ki, hazırda qüvvədə olan "Əmək pensiyaları haqqında" Qanunda təhsil illərinin sosial sığorta stajına daxil edilməsi nəzərdə tutulmadığından iddiaçının 1981-1984-cü illərdə X3 Texnikumunda "pambıq əyiriciliyi istehsalatı" ixtisası üzrə əyani şöbədə təhsil aldığı müddət də onun sosial sığorta stajına daxil edilə bilməz.

b) Kassasiya şikayətinə qarşı etirazın dəlilləri

18. Kassasiya şikayətinə qarşı etiraz təqdim edilməmişdir.

c) Məhkəmə icraatı iştirakçılarının izahatları:

19. Məhkəmə kollegiyasının iclasında cavabdehin vəkili kassasiya şikayətini müdafiə edərək onun təmin olunmasını xahiş etdi.

20. Məhkəmə iclasının vaxtı və yeri barədə lazımi qaydada məlumatlandırılmasına baxmayaraq, iddiaçı məhkəmə kollegiyasının iclasında iştirak etməmişdir. Buna baxmayaraq, məhkəmə kollegiyası işə baxmağı və iş üzrə qərar qəbul etməyi mümkün hesab etmişdir. Belə ki, iddiaçıya təqdim edilmiş məhkəmə bildirişində iclasda iştirak etmədiyi halda da işə baxılmasının və iş üzrə qərar qəbul edilməsinin mümkünlüyü barədə xəbərdarlıq olunmuşdur. (İPM-nin 62.3-cü maddəsi).

TƏTBİQ EDİLƏN HÜQUQ

21. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası:

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası

Maddə 38. Sosial təminat hüququ.

İ. Hər kəsin sosial təminat hüququ vardır.

...

İİİ. Hər kəs qanunla müəyyən edilmiş yaş həddinə çatdıqda, xəstəliyinə, əlilliyinə, ailə başçısını itirdiyinə, əmək qabiliyyətini itirdiyinə, işsizliyə görə və qanunla nəzərdə tutulmuş digər hallarda sosial təminat hüququna malikdir.

22. “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu:

Maddə 3.1 Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları bu Qanunda göstərilən hallarda əmək pensiyası hüququna malikdirlər.

Maddə 7. 63 yaşına çatmış kişilərin və 60 yaşına çatmış qadınların fərdi hesabın sığorta hissəsində qeydə alınmış pensiya kapitalı əmək pensiyasının minimum məbləğindən az olmayan pensiya təminatına imkan verdikdə sığorta stajından asılı olmayaraq, bu pensiya təminatına imkan vermədikdə isə azı 25 il sığorta stajı olduqda (2017-ci il iyulun 1-dək yaşa görə əmək pensiyası təyin edilmiş şəxslər istisna olmaqla) yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır.

Qeyd: Bu Qanunun 7-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş kişilərin yaş həddi 2017-ci il iyulun 1-dən başlayaraq 2021-ci il iyulun 1-dək, qadınların yaş həddi 2017-ci il iyulun 1-dən başlayaraq 2027-ci il iyulun 1-dək hər il 6 ay artırılır. (01.07.2017-ci il tarixdən qüvvədə olan redaksiya)

Maddə 7. 62 yaşına çatmış kişilərin və 57 yaşına çatmış qadınların azı 12 il sığorta stajı olduqda (bu qanun qüvvəyə mindiyi günədək əmək pensiyası təyin edilmiş şəxslər istisna olmaqla) yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır.

Qeyd: Bu Qanunun 7-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş kişilərin yaş həddi 2010-cu ilin yanvar 1-dən başlayaraq 2012-ci il yanvarın 1-dək, qadınların yaş həddi 2010-cu il yanvarın 1-dən başlayaraq 2016-cı il yanvarın 1-dək hər il 6 ay artırılır. (01.07.2017-ci il tarixədək qüvvədə olan redaksiya)

Maddə 8.2. Sağlamlıq imkanları məhdud uşağını səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş anaların bu Qanunun 7-ci maddəsinə uyğun *şərtlər daxilində* yaş həddi 5 il azaldılmaqla yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır.

Maddə 21.2. Sığortaolunanın sığorta stajına bu Qanunun 21.1-ci maddəsində qeyd olunan müddətlərdən əlavə, aşağıdakı müddətlər daxil edilir:

...

Maddə 21.2.4 müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi qaydada hesablanan I dərəcə əlilliyi olan şəxsə və ya sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşağa, habelə ahıllara (yaşı 70-ə çatmış şəxslərə) qulluq edilməsi müddəti;

Maddə 31.2-1. Sığortaolunanın əmək kitabçası üzrə 2006-cı il 1 yanvar tarixinədək olan dövrə aid iş stajı dövlət arxivinin arayışları əsasında təsdiqləndiyi halda bu Qanunun 31.2-ci maddəsində göstərilən sənədlərə onların əmək pensiyasını təyin edən orqana daxil olduğu gün baxılaraq, sığortaolunana əmək pensiyası təyin edilir.

23. “Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu:

Maddə 67. İş stajına daxil edilən əmək fəaliyyətinin növləri:

Mülkiyyət və təsərrüfatçılıq formalarından asılı olmayaraq müəssisələrdə, idarələrdə, təşkilatlarda və kooperativlərdə əmək müqaviləsi və ya üzvlük əsasında əmək fəaliyyəti xarakterindən və müddətindən asılı olmayaraq ümumi iş stajına daxil edilir.

Əgər kolxoz üzvü ictimai təsərrüfatda müəyyən edilmiş əmək iştirakı minimumunu üzrlü səbəb olmadan yerinə yetirməyibsə, 1965-ci ildən sonrakı dövr üçün kolxozda iş stajı hesablanarkən iş vaxtı bu dövrdə müəyyən olunmuş minimum əmək iştirakı normasına görə faktik müddət üzrə nəzərə alınır.

İş stajına bunlardan başqa aşağıdakılar daxil edilir:

...

ğ) ali, orta ixtisas; texniki peşə məktəblərini bitirmiş şəxslərin təhsil müddəti, habelə kadr hazırlayan kurslarda, ixtisasartırma və yenidən ixtisaskeçmə kurslarında, aspiranturada, doktoranturada və klinik ordinaturada təhsil müddəti;

Maddə 69. İş stajı müəyyən edilmiş qaydada idarə, müəssisə və təşkilatın verdiyi sənədə əsasən təsdiq edilir. İş stajını sübut edən əsas sənəd əmək kitabçasıdır.

Əmək fəaliyyəti barəsində sənəd olmadıqda və ya həmin sənədi bərpa etmək mümkün olmadıqda iş stajı iki və ya daha çox şahidin ifadələrinə əsasən təsdiq edilir.

Əmək kitabçası və ya bu kitabçada müvafiq qeydlər olmadıqda mövcud iş stajını sübut etmək qaydasını Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti müəyyənləşdirir.

24. "İşçilərin əmək kitabçasının forması və onun tətbiqi qaydaları" haqqında Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı:

Maddə 1.1 Əmək kitabçası işçinin əmək fəaliyyətini və əmək stajını təsdiq edən əsas sənəd hesab edilir.

23. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 25.11.1992-ci il tarixli 638 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş "Pensiya təyinatı üçün əmək stajının təsdiq edilməsi qaydası barədə" Əsasnamənin:

Bənd 1. Əmək stajı iş, xidmət, təhsil və ya iş stajına sayılan digər fəaliyyət yeri, yaxud bu fəaliyyətin keçdiyi həmin sistem üzrə rəhbər təşkilatlar, idarələr (baş direktorlar), birliklər (konsernlər), sahibkarlar, eləcə də arxiv müəssisələri tərəfindən verilən sənədlərə əsasən müəyyən edilir.

Bənd 3. İş stajını təsdiq edən sənəd əmək kitabçasıdır. Əmək kitabçası olmadıqda və ya əmək kitabçasında lazım olan qeydlər olmadıqda, yaxud iş dövrü barədə qeydlər düzgün və dəqiq olmadıqda əmək stajını təsdiqedicisi sənəd kimi arayışlar, əmrlərdən çıxarışlar, əmək haqqı verilməsi üçün şəxsi hesablər və əmək haqqı cədvəlləri, vəsiqələr, xasiyyətnamələr, yazılı əmək müqavilələri, icrası barədə qeydlər edilməklə razılaşmalar, əmək xidmət siyahıları, iş dövrü barədə məlumatlar göstərilməklə kooperativ sənəd artelləri üzvlərinin üzvlük kitabçaları nəzərə alınır.

...

Bənd 8. Ali, orta ixtisas və peşə texniki tədris müəssisələrini bitirmiş şəxslərin əyani təhsil müddəti, habelə aspirantura, doktorantura və klinika ordinaturasında, kadr hazırlayan, ixtisasını artıran və yeni ixtisas verən məktəb və kurslarda təhsil müddəti diplom, vəsiqə, şəhadətnamə, eləcə də təhsil müddətləri göstərilməklə arxiv məlumatlarına əsasən verilən arayış və digər sənədlərə əsasən təsdiq olunur.

25. SSRİ Nazirlər Sovetinin 04.08.1956-cı il tarixli, 1044 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş "Dövlət pensiyalarının təyin edilməsi və ödənilməsi Qaydalar"

Maddə 117 "q" bəndi. Arxiv idarələrinin arayışları iş stajını təsdiq edən sübut kimi qəbil edilə bilər.

26. "SSRİ-də vətəndaşların pensiya təminatı haqqında" SSRİ Qanunu

Maddə 67.1 Əgər kolxoz üzvü ictimai təsərrüfatda müəyyən edilmiş əmək iştirakı minimumunu üzrlü səbəb olmadan yerinə yetirməyibsə, 1965-ci ildən sonrakı dövr üçün kolxozda iş stajı hesablanarkən iş vaxtı bu dövrdə müəyyən olunmuş minimum əmək iştirakı normasına görə faktik müddət üzrə nəzərə alınır.

27. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Prosesual Məcəlləsi:

Maddə 34.1. Öhdəliyin icrası haqqında iddia vasitəsi ilə iddiaçı cavabdehdən inzibati aktın qəbul edilməsi ilə bağlı olmayan (inzibati aktın qəbul edilməsinə yönəlməyən) müəyyən hərəkətlərin edilməsini tələb edə bilər.

Maddə 91. Ali Məhkəmə mübahisə ilə bağlı işə şikayət həddində baxır və yalnız apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosesual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır.

Maddə 94.1. Kassasiya şikayəti məhkəmə qərarının tam formada təqdim olunduğu gündən 1 ay, məhkəmə qərarının təqdim olunduğu gündən, həmçinin bu Məcəllənin 131.3-cü və 132.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş hallarda 10 gün müddətində müvafiq apelyasiya instansiyası məhkəməsi vasitəsi ilə verilir.

Maddə 94.2. Şikayətdə mübahisə edilən məhkəmə qərarı və ya qərarı barədə məlumatlar göstərməli və şikayət əsaslandırılmalıdır.

Maddə 94.4. Şikayətin əsaslandırma hissəsində şikayəti verən şəxsin tələbi göstərilməlidir.

Maddə 96.8. Şikayət əsassızdırsa, Ali Məhkəmə şikayətin təmin edilməməsi barədə qərar qəbul edir.

Maddə 96.9. Ali Məhkəmə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarını (qərarını) dəyişdirmədən saxlaya bilər, dəyişdirə bilər və ya ləğv edərək (tam və ya qismən) yeni qərar qəbul edə bilər. Apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı, həmin qərara qarşı verilmiş şikayətlə tələb edilən həddə (həcmdə) dəyişdirilə bilər.

Maddə 98.1. Ali Məhkəmənin inzibati mübahisələrə dair iş üzrə qərarı qətidir.

KASSASIYANIN MÜMKÜNLÜYÜ, KASSASIYA BAXIŞININ HƏDLƏRİ

28. Kassasiya şikayəti vaxtında verilmiş, formal baxımdan lazımi qaydada əsaslandırılmış və şikayətçinin tələbləri göstərilmişdir. Ona görə də, şikayət mümkün hesab edilmişdir.

29. Apelyasiya məhkəməsinin qərarı bütövlükdə mübahisələndirildiyi üçün hazırkı icraat çərçivəsində məhkəmə aktının qanuniliyi və əsaslılığı tam olaraq yoxlanılacaqdır.

KASSASIYA İNSTANSİYASI MƏHKƏMƏSİNİN MÖVQEYİ

30 Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, cavabdehin şikayəti əsassızdır. Apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarının ləğv olunması və ya dəyişdirilməsi üçün əsas yoxdur.

31. İşdən görünür ki, iddiaçının yaşa görə əmək pensiyası təyin edilməsi üçün tələb olunan 25 il sosial sığorta stajı olmadığından cavabdeh ona pensiya təyin olunmasından imtina etmişdir. Sonradan iddiaçı eyni tələblə məhkəməyə müraciət etmiş, apelyasiya instansiyası məhkəməsi iddiaçının mövqeyini qanuni hesab edərək ona yaşa görə əmək pensiyası təyin edilməsi vəzifəsini cavabdehin üzərinə qoymuşdur.

32. Cavabdeh apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı ilə razılaşmayaraq ondan kassasiya şikayəti vermiş, şikayətində iddiaçının 01.02.1988-01.01.1990, 1978-1980, 1986-1988 və 1996-cı illərdə işlədiyi dövrlərə dair arxiv arayışı mövcud olsa da, həmin illərdə işləməsi onun əmək kitabçasında öz əksini tapmadığından həmin müddətin onun əmək stajına daxil edilməsinin qanunvericiliyin tələblərinə zidd olmasını və "Əmək pensiyaları haqqında" Qanunda təhsil illərinin sosial sığorta stajına daxil edilməsi nəzərdə tutulmadığından iddiaçının 1981-1984-cü illərdə X3 Texnikumunda "pambıq əyiriciliyi istehsalatı" ixtisası üzrə əyani şöbədə təhsil aldığı müddətin əsassız olaraq sosial sığorta stajına daxil edilməsini mübahisələndirmişdir.

33. Məhkəmə kollegiyası kassasiya şikayətində qeyd edilmiş hər iki dəlili əsassız hesab edərək öz mövqeyini aşağıdakı kimi əsaslandırmağı məqsəddə müvafiq hesab edir. Belə ki, 01 iyul 2017-ci il tarixədək qüvvədə olan pensiya qanunvericiliyinə əsasən,

iddiaçıya sağlamlıq imkanları məhdud uşağını səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş ana kimi yaşa görə əmək pensiyası təyin edə bilmək üçün üç şərt tələb olunurdu:

- şəxsin qanunla müəyyən edilmiş pensiya yaşına çatması;
- sağlamlıq imkanları məhdud uşağını səkkiz yaşınadək tərbiyə etməsi;
- 12 il sığorta stajına malik olması.

34. Birinci şərtlə bağlı kollegiya qeyd edir ki, «Əmək pensiyaları haqqında» Qanunun 01 iyul 2017-ci il tarixədək qüvvədə olmuş müddəalarına görə, iddiaçı 26.06.2015-ci ildə pensiya yaşına çatmışdır. Belə ki, «Əmək pensiyaları haqqında» Qanunun 7 və 8.2-ci maddələrinin (01 iyul 2017-ci il tarixədək qüvvədə olan redaksiyada) tələbinə görə, sağlamlıq imkanları məhdud uşağını səkkiz yaşınadək tərbiyə etmiş 01 iyul 2015-ci il tarixədək 55 yaşına çatmış qadınların azı 12 il sığorta stajı olduqda yaşa görə əmək pensiyası hüququ vardır.

35. İkinci şərtlə bağlı kollegiya qeyd edir ki, Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi 18 sayılı zona Tibbi Sosial Ekspert Komissiyası tərəfindən verilmiş 16 yaşınadək uşağın müayinə aktından çıxarışdan görünür ki, iddiaçının oğlu - 16.03.1995-ci il təvəllüdlü X1 01.05.2002-ci il tarixdə tibbi müayinədən keçmiş, onda müəyyən edilmiş xəstəliyin Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin 27.04.1994-cü il tarixdə təsdiq edilmiş "16 yaşa qədər uşaqlara sosial pensiya almaq hüququ" verən göstərişlərin əsas meyarlarının 1.1 bəndinə uyğun olması qeyd edilmişdir. Qərarın müddəti 16 yaşın tamamınadək müəyyən edilmişdir.

36. İkinci dəfə uşaq 22.04.2016-ci il tarixdə təkrar müayinədən keçmiş və ƏƏSMN-nin 21 sayılı TSEK tərəfindən verilmiş 649XV0H0005 sayılı arayışa əsasən, ona keçirilmiş doğuş travmasından sonra ikinci dərəcəli əlillik verilmişdir.

37. Həmçinin, Tərtər rayon İHB-nin Tərtər şəhər İƏD üzrə nümayəndəsi tərəfindən verilmiş 4053 sayılı 19.06.2002-ci il tarixli arayışdan görünür ki, iddiaçı Tərtər şəhəri, S.Vurğun küçəsində yaşayır. Oğlu- X1 anasının himayəsindədir.

38. Beləliklə, 16.03.1995-ci il təvəllüdlü X1 uşaqılıqdan sağlamlıq imkanlarının məhdud olduğu və iddiaçının onu səkkiz yaşına kimi tərbiyə etməsi yuxarıda sadalanan sübutlarla tam təsdiq edilir.

39. Bundan əlavə məhkəmə kollegiyası qeyd edir ki, Azərbaycan Respublikası Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tabeliyində Dövlət Sosial Müdafiə X5 Şəxsin Sosial Ödənişlərin Təyinatı üzrə Mərkəzi Filialının 29.04.2021-ci il tarixli, *****2 nömrəli məktubunda qeyd edilmişdir ki, iddiaçının sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşağına qulluq etdiyi müddət 10 il 9 ay 25 gün hesablanmışdır. (səh 181-182)

40. Məhkəmə kollegiyası apelyasiya instansiyası məhkəməsinin mövqeyi ilə razılaşıra q bildirir ki, iddiaçı 1995-ci ildən sonrakı dövrdə əmək fəaliyyəti ilə məşğul olmadığına görə onun sağlamlıq imkanları məhdud olan uşağına qulluq etdiyi müddət "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 21.2.4-cü maddəsinin tələblərinə görə 18 il kimi hesablanmalıdır.

41. Cavabdeh imtinasında olduğu kimi kassasiya şikayətində də iddiaçının 01.02.1988-01.01.1990, 1978-1980, 1986-1988 və 1996-cı illərdə işləməsi barədə əmək kitabçasında qeydlərin olmadığını əsas gətirərək bu müddətin onun sığorta stajına daxil edilməsini əsassız hesab edir.

42. Bununla əlaqədar olaraq məhkəmə kollegiyası bildirir ki, iddiaçının əmək kitabçasının olmaması və ya əmək kitabçasında müvafiq qeydlərin olmaması ona pensiya təyin olunmasından imtina edilməsi üçün əsas ola bilməz. Belə ki, "Əmək pensiyalarının təyin edilməsi, sosial sığorta stajının müəyyən olunması, əmək pensiyası sənədlərinin rəsmiləşdirilməsi, baxılması və saxlanması Qaydaları"nın 3.1.1-ci bəndində, eləcə də "Əmək pensiyaları haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununda sosial sığorta stajının yalnız əmək kitabçasına əsasən müəyyən edilməsi ilə bağlı göstəriş nəzərdə tutulmamışdır.

43. Həmin Qaydalarda "Əmək pensiyaları haqqında" Qanunun qüvvəyə mindiyi gündə sığortaolunanların qazanılmış əmək pensiyası hüquqlarının nəzərə alınması

üçün iş stajının əmək kitabçası ilə yanaşı, iş yerinin xüsusiyyətlərindən asılı olaraq digər başqa sənədlər (arayıqlar, məlumat vəərəqi, aktlar) əsasında müəyyən edilməsinin mümkünlüyü də təsbit edilmişdir.

44. Həmçinin, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003-cü il 27 sentyabr tarixli, 934 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Milli Arxiv İdarəsi haqqında" Əsasnamənin 1-ci maddəsində qeyd edilir ki, Azərbaycan Respublikasının Milli Arxiv idarəsi (bundan sonra - İdarə) "Azərbaycan Respublikasında arxiv işinin təkmilləşdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2002-ci il 2 dekabr tarixli 816 nömrəli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti yanında Baş Arxiv İdarəsinin bazasında yaradılmış və arxiv işi sahəsində dövlət siyasətini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır. İdarə ona həvalə olunmuş vəzifələri həm bilavasitə, həm də respublikanın dövlət arxivləri, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Arxiv idarəsi və digər yerli dövlət arxivləri vasitəsilə həyata keçirir.

45. Məhkəmə kollegiyası qeyd edir ki, iddiaçının 1980,1986-1988 illərdə «M.F.Axundov» adına kolxozda işləməsi Tərtər rayon Dövlət Arxivinin 06.02.2018-ci il tarixli, 77 nömrəli arxiv arayışı ilə, 1988-1990 illərdə Mirbəşir Pambıqtəmizləmə zavodunda işləməsi "xxxx" ASC-nin 26.08.2019-cu il tarixli, 14 nömrəli arayışı və müvafiq əmrlərdən çıxarıqlarla öz təsdiqini tapmışdır.

46. Beləliklə, əmək kitabçası olmadıqda və ya əmək kitabçasında müvafiq qeydlər olmadıqda, yaxud iş dövrü barədə qeydlər düzgün və dəqiq olmadıqda "Əmək pensiyaları haqqında" Qanunun qüvvəyə mindiyi günədək sığortaolunanların qazanılmış əmək pensiyası hüquqlarının nəzərə alınması üçün iş stajını təsdiqedic sənəd kimi digər mötəbər sənədlər, o cümlədən arxiv arayışları nəzərə alına bilər.

47. Şikayətdə mübahisə edilən digər məsələ iddiaçının təhsil aldığı müddətin əsassız olaraq sosial sığorta stajına daxil edilməsi ilə bağlıdır.

48. Bu hissədə də şikayətin dəlillərini əsassız hesab edən məhkəmə kollegiyası bildirir ki, 01.10.1956-cı ildə qanuni qüvvəyə minmiş və 23.09.1992-ci il tarixədək qüvvədə olmuş "Dövlət pensiya təminatı haqqında" SSRİ Qanununda müxtəlif staj illəri ilə bağlı pensiyanın təyin edilməsi qaydaları nəzərdə tutulmuşdur. Bu Qanunun əsasında SSRİ Nazirlər Soveti tərəfindən 04 avqust 1956-cı il tarixli "Dövlət pensiyaların təyin edilməsi və ödənilməsi qaydaları haqqında" Əsasnamə qəbul edilmişdir. Həmin Əsasnamənin VII bölməsi stajın hesablanması qaydalarını tənzimləmiş və 109-cu bəndin "i" yarım bəndində müəyyən edilmişdir ki, ali, orta-ixtisas, (...) təhsil müəssisələrində təhsil müddəti ümumi iş stajına daxil edilir.

49. Analoji olaraq, 23.09.1992-ci il tarixdə təsdiq edilmiş (01.01.1993-cü il tarixdən qüvvəyə minmiş) "Vətəndaşların pensiya təminatı haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 67-ci maddəsinin "ğ" bəndinə əsasən də ali, orta ixtisas, texniki-peşə məktəblərini bitirmiş şəxslərin təhsil müddəti, habelə kadr hazırlayan kurslarda, ixtisasartırma və yenidən ixtisaskeçmə kurslarında, aspiranturada, doktoranturada və klinik ordinatorada təhsil müddəti iş stajına daxil edilir... Bu qanunun norması 01.01.2006-cı il tarixədək, yəni "Əmək pensiyaları haqqında" yeni Qanun qüvvəyə minənədək qüvvədə olmuşdur.

50. Məhkəmə kollegiyası qeyd edir ki, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin bu dəlillə bağlı çoxsaylı qərarlarında qeyd edilmişdir ki, iddiaçının təhsil aldığı müddət "Dövlət pensiya təminatı haqqında" SSRİ Qanununun qüvvədə olduğu dövrə təsadüf etdiyindən onun ali təhsil müəssisəsindəki təhsil müddətinin iş (sosial sığorta) stajına daxil edilməsini tələb etmək hüququ yaranmışdır. Həmin münasibətləri tənzimləyən sonrakı qanunvericilik aktlarında (hazırkı halda, 2006-cı il yanvarın 1-dən qüvvəyə minmiş "Əmək pensiyaları haqqında" AR Qanununda) iddiaçının hüquqlarını aradan qaldıran və ya bu hüquqları məhdudlaşdıran müddəalar ona şamil və tətbiq oluna, təhsil müəssisəsindəki əyani təhsil müddətinin yeni qanunla iş stajına aid edilən müddətlər sırasında göstərilməməsi isə iddiaçının artıq bunadək qazanmış olduğu hüququn (əyani ali təhsil müddətinin iş stajına hesablanması hüququnun) itirilməsinə səbəb ola bilməz.

51. Bundan əlavə məhkəmə kollegiyası qeyd edir ki, cavabdeh inzibati orqanın ağırlaşdırıcı hallara istinad edərək təhsil müddətinin sosial sığorta stajına daxil etməməsi konstitusion normanın pozulması kimi qiymətləndirilir. İddiaçının təhsil müddətinin onun əmək stajına daxil edilməsi təhsil aldığı dövrün qanunvericiliyinin tələbidir. Bu hüquq isə iddiaçı tərəfindən artıq qazanılmış hüquqdur.

52. Beləliklə, məhkəmə kollegiyası qeyd edir ki, iddiaçının 1980,1986-1988 illərdə «M.F.Axundov» adına kolxozda, 1988-1990 illərdə Mirbəşir Pambıqtəmizləmə zavodunda işlədiyi, 1981-1984-cü illərdə X3 Texnikumunda təhsil aldığı və sağlamlıq imkanları məhdud 18 yaşınadək uşağına qulluq etdiyi inzibati orqanın qəbul etdiyi müddət də daxil olmaqla sosial sığorta stajı ümumilikdə 12 ildən (sağlamlıq imkanları məhdud olan uşağına qulluq etdiyi illər tam nəzərə alındıqda isə 25 ildən) artıq təşkil edir.

53. Göründüyü kimi, iddiaçının arxiv arayışlarında və təhsil almasına dair sənəddə göstərilən illər də daxil olmaqla toplanmış sosial sığorta stajı ona yaşa görə pensiya təyin olunması üçün yetərlidir. İnzibati orqan iddiaçıya pensiya təyin etməkdən imtina etməkdə haqlı olmamışdır.

54. Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normaları pozulmamışdır. Odur ki, cavabdehin kassasiya şikayəti təmin edilmədən, mübahisə edilən qərar dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

55. Yuxarıda göstərilənlərə əsasən, məhkəmə kollegiyası

QƏRARA ALDI:

Cavabdehin kassasiya şikayəti təmin edilməsin.

Gəncə Apelyasiya Məhkəməsinin İnzibati Kollegiyasının 2-1(104)-49/2021 sayılı iş üzrə 03 may 2021-ci il tarixli qərarı dəyişdirilmədən saxlanılsın.

Qərar qətidir.